

CHRISTOFFEL JANSZ. MEIER, GLASGRAVEUR,

DOOR

DR. H. E. VAN GELDER.

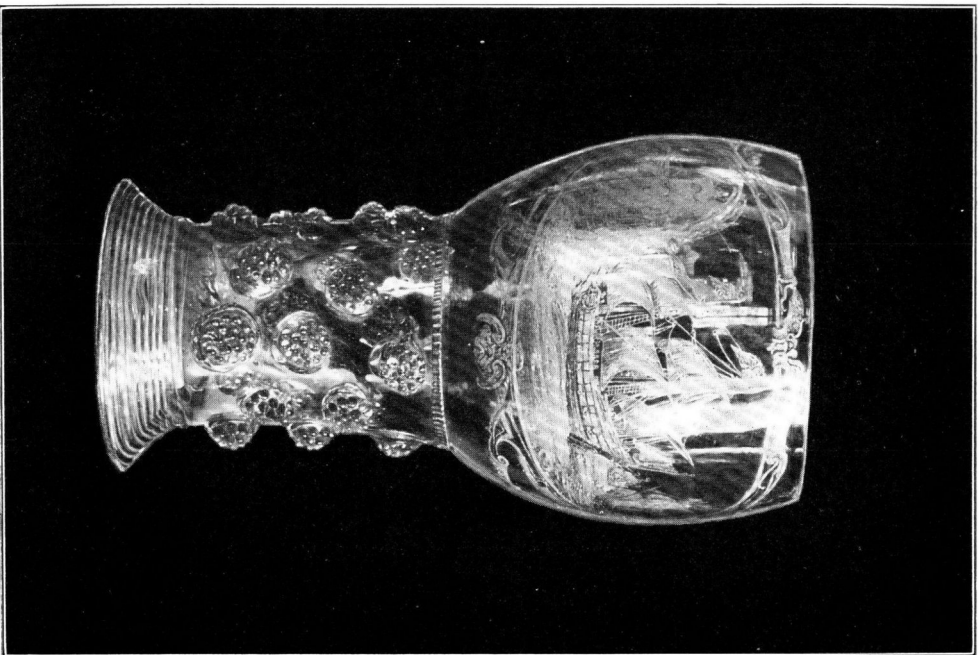

TOEN in den eersten jaargang van dit tijdschrift D. HENRIQUES DE CASTRO DZN. „Een en ander over glasgravure” mededeelde, wijdde hij ook zijn aandacht aan

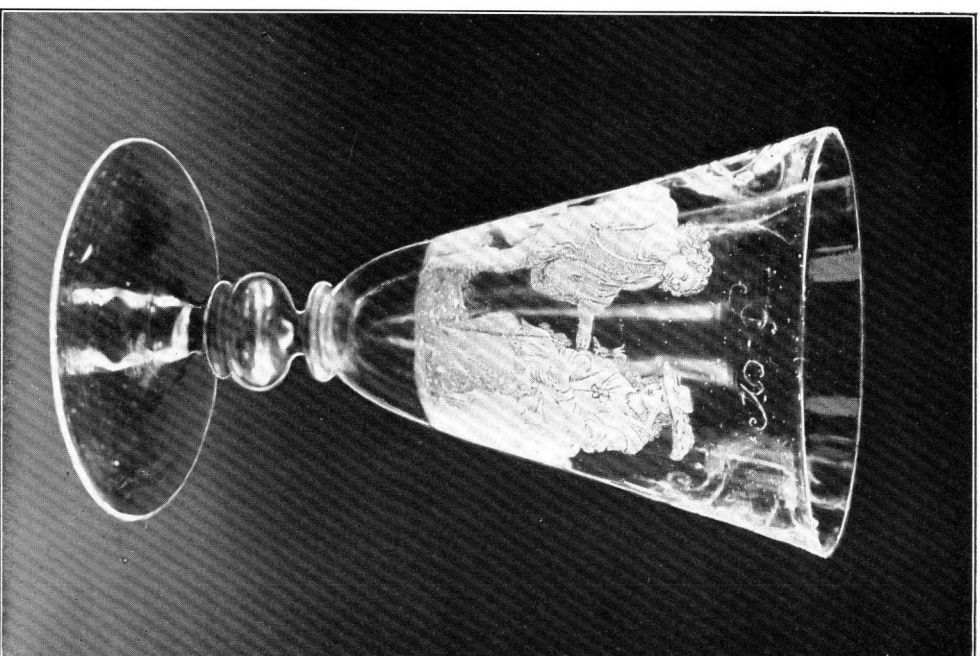
den monogrammist *EM* op welken kunstenaar hij

„bepaaldelijk” „de aandacht vestigde”, „daar zijn werk boven het meeste van datgene wat in de 17de eeuw op het gebied der glasgravure werd vervaardigd, uitmunt. Een tweetal glazen uit de verzameling WILLET-HOLTHUYZEN, die hij daarbij afbeelde, en een tweetal andere in de verzameling van het Kon. Oudheidkundig Genootschap, waren daar om van zijn meening het bewijs te leveren. Sedert zijn nog enkele glazen door dezelfde hand versierd, voor den dag gekomen, en in zijn aan de Nederlandsche gegraveerde glazen in de Cicerone van 1911 gewijd artikel, noemt ROBERT SCHMIDT zeven voorbeelden van dit „ausgezeichnete” werk op, maar de hoop van de CASTRO dat „eenmaal de naam (van den graveur) aan het licht zou komen”, werd nog niet vervuld.

I. C. J. MEIER, 1644.

II. C. J. MEIER, 1652.

De aankoop voor het Haagsche Gemeente Museum van een achtste ¹⁾ glas met een rondgaand panorama van den Haag, een Haagsch wapen en een ooievaar, in 1660 gegraveerd en met hetzelfde monogram geteekend, bracht mij tot een poging om het mysterie dezer letters te onthullen. En ik meen daarin geslaagd te zijn met ze te verklaren als die van CHRISTOFFEL MEIER, die in 1650 als „glaseschrijver” toetrad tot het Haagsche Sint Lucasgilde, en die voluit CHRISTOFFEL JANSZON MEIER bleek te heeten, zoodat ook de in de C geschreven letter duidelijk werd.

Ook omtrent zijn persoonlijkheid konden na deze ontdekking enkele bijzonderheden worden vastgesteld. Hij was de jongste der drie kinderen van JAN CHRISTOFFELS VAN MARCUS, zich noemende JAN MARCUSZ. MEIER en MARITGEN PIETERS, die 21 Dec. 1614 in het huwelijk traden. CHRISTOFFEL leerde, waarschijnlijk op de werkplaats van zijn vader, diens vak van glazenmaker, maar, daar de oudere broeder, PIETER, tot vaders opvolger bestemd was, zal hij zich op een andere toepassing van zijn vaardigheden hebben toegelegd en zoo gekomen zijn tot het graveeren van glas en glaswerk, waarmede een steeds meer in zwang komende en gevraagde versiering van het tafelgerei kon worden bereikt. Dat het hem een behoorlijke kostwinning verschafte, zou men kunnen concludeeren uit het feit, dat hij in 1648 bij zijn huwelijk onder de baten die hij in de huwelijks-gemeenschap bracht, ook een bedrag opgaf van 800 gulden, die hij „in zijn schultboeck uystaende had aan verscheydene personen.”

Dat huwelijk werd den 16 Februari 1648 voltrokken in de Groote Kerk, met CORNELIA VAN VEEN, dochter van LOURENS VAN VEEN, rector van de Latijnsche school. De bruid bracht, behalve haar lijfgoed en sieraden en een lijfrente van 50 gld., nog den eigendom van een huis op den Singel mede ten huwelijk, waarop haar broeder, PIETER, later ook rector van de Latijnsche school, een schuldvordering van 1500 gld. toekwam. De „glaseschrijver”, zooals hij in de acte heet, bracht uit zijn moeders goed 800 gld. aan, waarbij de vader 300 gld. voegde en dan had hij nog de boven reeds genoemde vorderingen. ²⁾

In 1653 stief LAURENS VAN VEEN, den 29 September troffen MEIER en zijn vrouw met haar broeder PIETER een overeenkomst over de verdeeling van den boedel; ³⁾ den 25 October d. a. v. maakten de beide eersten een nieuw testament. ⁴⁾ Blijkbaar steeg het vermogen, wij vinden althans, dat MEIER ook als

1) Daar ik, zooals verder op zal blijken, een der door SCHMIDT aan J. C. M. toegeschreven glazen, niet voor zijn werk houd, is dit glas eigenlijk het zevende.

2) Prot. Not. P. v. GROENEVELT 31 Jan. 1648, deel 101 en deel 118. Gem. Arch. den Haag.

3) Prot. Not. P. v. GROENEVELT, deel 106.

4) Prot. Not. P. v. GROENEVELT, deel 120.

geldschieder optrad; zoo leende hij aan de Vrouwe van de BOUCKHORST, geboren WILHELMINA VAN DER NOOT in 1659 800 gld. ¹⁾

Intusschen was er in den levensstaat van CHRISTOFFEL een heele verandering gekomen. Kort na zijn huwelijk had hij namelijk het ambt van Schout van Waverveen gekregen en het is waarschijnlijk, dat hij zich metterwoon daar heeft gevestigd. Hij had deze benoeming wellicht te danken aan zijn relaties met Jhr. DIRCK DE VLAMINGH VAN OUDSHOORN, zoon van den gelijknamigen Amsterdamschen burgemeester, die als edelman van WILLEM II in den Haag verblijf hield — hij woonde tijdelijk bij mevrouwe VAN EDMOND —. Den 17 Aug. 1647 namelijk maakt deze aanzienlijke Amsterdammer een codicil bij zijn testament, waarbij hij aan Mr. ELIAS HELT 1000 gld. en zijn lijfgoed, aan CHRISTOFFEL MEIJER 600 gld. en aan diens broeder PIETER 300 gld. legateerde. Welke relatie dat geweest kan zijn blijft in het duister, maar blijkbaar had DE VLAMINGH verplichtingen, die hij ten opzichte van CHRISTOFFEL nader kweet door als Bailluw van Amstelland zijn invloed aan te wenden tot benoeming van den Schout van Waverveen.

In 1663 stierf de glazenmaker JAN MARCUSZ. MEIJER en den 13 December deelden de drie kinderen den boedel.²⁾ In 1668 stierf ook de ongehuwde broeder PIETER, die zich PIETER JANSZ. GLAS genoemd had, en CHRISTOFFEL werd zijn erfgenaam mits aan de kinderen van hun zuster 2000 gld., aan de armen en aan LOURENTJE DE PUTTER, petekind van den overledene 200 gld. uitkeerende.³⁾

Zoo was CHRISTOFFEL MEIJER bezitter van enkele huizen geworden die hij gaandeweg verkocht. In 1686 komt hij als verkooper het laatst voor, in 1694 wordt gesproken van zijn erven, zijn dood is dus ongeveer in 1690 te stellen. Kinderen schijnt hij niet te hebben gehad.

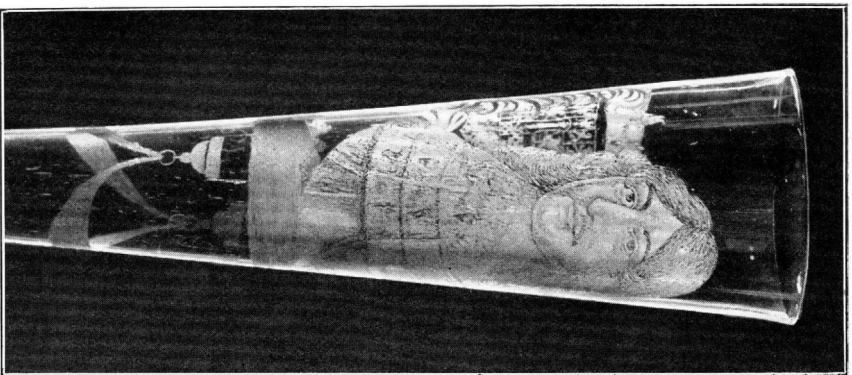
Dat hij als schout van Waverveen hoe vredelievend en landelijk het dorp er uitzag en hoe gaarne de schout zich aan de beoefening zijner kunst overgaf toch op het onverwachtst bleek een moeilijke en gevaarlijke post te bekleeden blijkt ons uit VALCKENIERS „Verwerd Europa” (I blz. 817). Op den 5 November 1672 namelijk deelden de dorpen Waverveen en Botshol het lot, dat in September Loosdrecht, Hilversum en Eemnes getroffen had, van door een Franche legertroep te worden bezocht. De brandschatting hadden zij niet kunnen of willen betalen en nu moesten zij zich „tegen alle gedreygde geweld zelfs maintineeren ende defendeeren, werdende tot dien eynde . . . een Hollantsche uytlegger onder den capiteyn SPELT, met 27 mannen en eenig canon geposteed bij de Bijleveldsche brug, en de ingeseeten en van die beide dorpen gerangeert in 2 compagnieën onder

¹⁾ Prot. Not. TH. v. SWIETEN, deel 307.

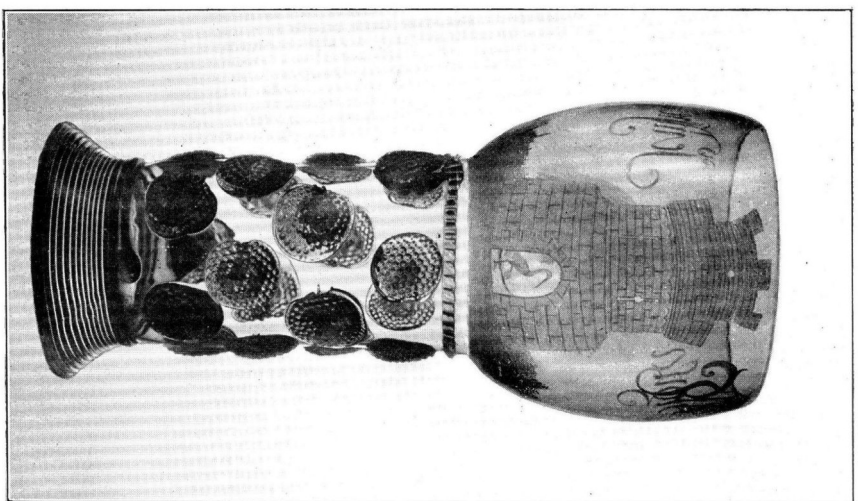
²⁾ Prot. Not. P. VAN SWIETEN, deel 390.

³⁾ Prot. Not. A. CROLL, deel 477.

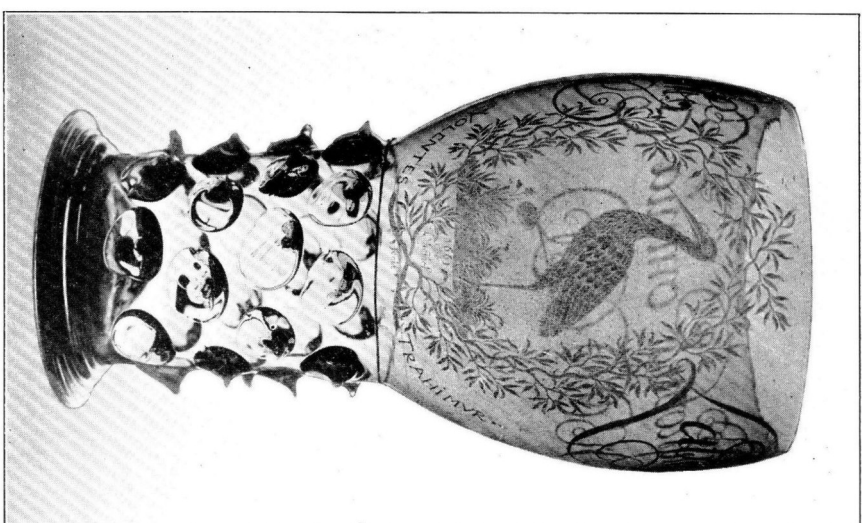

III. C. J. MEIER, 1659.

IV. C. J. MEIER, 1660.

V. De l'Hômel, 1661.

den schout van Waverveen, genaamt CHRISTOFFEL MEIJER, en onder den secretaris van Botshol, genaamt N. BLOKHUYS, alle dewelke op alle advenuus goede wacht hielden, tot dat zij tweemalen voor den vijand wegens de brandschattinge dog te vergeefs gesommeert zijnde, eyndelijk van den selven wierden overweldigd". Waarbij „de wachthoudende Boeren ter wedersijden zoo vinnig werden geattaqueert, dat zij in korten tijd gedwongen waren hare posten te verlaten en elk om een goed heenkomen te sien . . . .". Inmiddels dat deze attaque geschiedde quam een groote troep Franse met haar blote rapieren en geladen roers beyde dese dorpen indringen daar zij, om de inwoonders te meer te verschrikken, geen minder geschreeuw en geraas maakten, als de verschrikten inwoonders zelf, door haar ijsseelyck lamenteeren; want deze de doot voor oogen siende, vlugten elck om 't eerst door de sloten en wateren, die op 't lant stonden, vele wierden in haar huizen verrast en vele int vluchten achterhaalt . . .". Niet minder dan 59 huizen werden tot op den grond afgebrand,

Hoe en of hij verder een rol gespeeld heeft, weten wij niet. Hij zal echter in die bange jaren — nog geruimen tijd bleven de Franschen in de buurt — wel weinig gelegenheid hebben gehad zich aan zijn subtile kunst te wijden!

Wat nu die kunst van grasgraveeren zelve betreft, daarvan hebben wij een zevental van zijn monogram en een dateering voorziene stukken over. Niet onmogelijk bevinden er zich ook nog wel onder de ongeteekende glazen, die van hem afkomstig kunnen wezen, daar zijn tamelijk lange werkzaamheid wel niet onvruchtbaar zal geweest zijn, zij het ook, dat hij na zijn benoeming tot schout het glazenschrijven meer als een genoegen dan als een broodwinning zal hebben beoefend.

In chronologische orde kennen wij:

I. 1644. Een groote groene berkemeier waarop aan de voorzijde de godin der overwinning door twee schutsengelen met een lauwerkrans gekroond. In de eene hand houdt zij een palmtak, de andere rust op het wapen van Haarlem, aan haar voeten een liggende leeuw. Aan de tegenovergestelde zijde een woelige zee met drie oorlogschepen, terzijde een toren met krijgsvolk bezet. (Damiate). Daarboven een ornament met klokjes (Damiaatjes). Tusschen beide voorstellingen het oude wapen van Haarlem, de dorre boom.

De voorstellingen naar prenten van MATHAM en AKERSLOOT, naar BOUCHORST, voorkomende in AMPZING'S Beschrijving ende Lof van de Stadt Haerlem (1628).

Geteekend met het monogram en 1644.

Eigendom van het Kon. Oudh. Genootschap; in het Ned. Museum. (Afb. I).

II. 1652. Een kelkvormig drinkglas, met twee voorstellingen. De eene een edelman, die aan een zittende dame, aan wier voeten twee schaapjes, een

tulp aanbiedt; terzijde in een cartouche de woorden: *Ick om gelt*; aan de andere zijde een sater die een boschnimf liefkoost, naast hem een wijnkan, met het bijschrift: *Ick om lyeft*.

Geteekend met het monogram en 1652.

Eigendom van het Kon. Oudh. Genootschap; in het Ned. Museum. (Afb. II).

III. 1652. Een groene berkemeier met aan de eene zijde eene voorstelling van de geboorte van Christus: Maria knielende bij het kind, Jozef staande, en twee engelen; aan de andere zijde de vlucht naar Egypte: Maria met het kind in de armen, gezeten op een ezel, aan hare zijde gaat een engel met een staf, Jozef loopt voor. Met deze twee door ornamentwerk omgeven inschriften: *Lof zij Godt in den hemel vrede op aarde*, en *In den mens goede wille*.

Geteekend met het monogram en 1652.

Museum WILLET-HOLTHUYZEN. (Afgeb. Oud-Holland, Jrg. I).

IV. 1655. Een kelkvormig drinkglas met de buste van eene prinses van Oranje en engeltjes.

Kasteel Ettersburg, bij Weimar.

Geteekend met het monogram en 1655. ¹⁾

V. 1659. Hooge fluit (voet ontbreekt), aan de eene zijde het portret van FREDERIK WILHELM van Brandenburg, aan de andere zijn wapen met alle kwartieren.

Geteekend met het monogram en 1659.

Verzameling SNOUCK HURGRONJE, den Haag. (Afb. III).

VI. 1660. Een groene berkemeier met aan de eene zijde het groote wapen van den Haag — een toren met vóór de poort een ooievaar; aan de andere zijde een ooievaar met in den opgeheven poot een bal; rondom het glas een panorama van den Haag. Bovendien het inschrift: *Plus vigila semper*.

Geteekend met het monogram en 1660.

Gemeente-Museum 's-Gravenhage. (Afb. IV).

VII. 1661. Een kelkvormig drinkglas, aan de eene zijde een edelmam te paard met een valk op de hand, voorafgegaan door zijn valkenier met het valkenraam en een valk op de hand, op den achtergrond een ruiter, aan de andere zijde eenige koddebeiers met honden.

Geteekend met het monogram en 1661.

Museum WILLET HOLTHUYZEN. (Afgeb. bij COENEN: Het Museum W. H.)

Komen wij tot de beoordeeling van zijn werk, dan dienen wij in het oog te houden, dat de glasgravure meer met kunstvaardigheid dan met kunst te doen

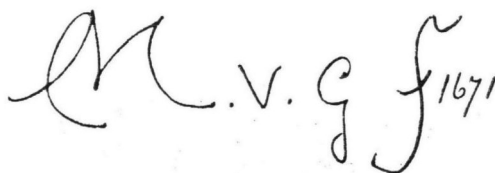
¹⁾ Zie R. SCHMIDT „Die Gerissenen und punktierten Holländischen Gläser in Cicerone 1911, blz. 817 en vlg., speciaal blz. 822.

heeft, omdat de techniek der graveurs zich nu eenmaal niet leent tot het ongeschonden weergeven van hetgeen de ziel in vervoering brengt: het moet uitkrassen en uitbrokkelen blijven. Daar staat tegenover, dat door de toepassing op het mooi gekleurde tintelende oude glas met zijn eigene aantrekkelijke vormen, een resultaat verkregen worden kan, dat bekoort. Zoo worden die roemers en kelken en fluiten met hun afwisselende versiering toch een treffende herinnering aan een rijken tijd, waarin men het grootscheeps feesten zwierig te maken wist, en in den Rinsschen wijn nog meer behagen schepte als hij in groote, kostelijke glazen rondgaan kon.

„Mai senza me mense festanti”, „noit zonder mij feestelijke taafels” — zoo graveerde ROEMER VISSCHER's kunstvaardige en gracieuse jongste dochter op een roemer voor HOOFT. „A demain les Affaires” zette zij op een andere. Dit teekent den lustigen tijd!

In die kunstvaardigheid heeft MEIER het inderdaad ver gebracht. Zijn toets is wat ruig, maar bijzonder vast. Terwijl enkele zijner tijdgenooten hun figuren eerst met een fijne lijn teekenen, en dan het verkregen beeld bijgraveeren, zet hij meestal zijn gravuren terstond op zonder contourlijnen, afwisselend met zeer vaste halen en vele kleine korte krassen. Zijn teekeningen zijn daardoor meestal niet open met hier en daar een toets, maar geheel volgekrast.

Daar die eigenschap, zoowel bij zijn oudst bekende glas, als aan dat van 1661 op te merken valt, zou ik vooralsnog aarzelen om, zooals R. SCHMIDT doet, den roemer met het portret van DE RUYTER en het jaartal 1671, in het Ned. Museum, die gemerkt is

ook aan hem toe te schrijven. Van de andere glazen uit denzelfden tijd, die ongemerkt zijn en die zich in de verzameling van het Ned. Museum bevinden, zie ik er ook geen, dat duidelijk met het werk van MEIER overeenkomt.

Voorzichtigheid is trouwens wel geboden. In het Haagsche Gemeentemuseum is bijvoorbeeld een glas uit 1661, gemerkt DE l'HÔMEL fecit — voor zoover bekend, het eenige glas met deze signatuur (Afb. V) — en dit staat in zijn manier van bewerking — zij het ook, dat het aanmerkelijk fijner van teekening en detaillering is, wat bijzonder opvalt als men de in denzelfden stand geteekende ooevaars beziet, die op beide glazen voorkomen — zéér dicht bij dat van MEIER. Het is daarom wellicht veilig om zich uitsluitend aan de signaturen te houden.

Ook om deze reden, dat wij hier zeer vaak te maken hebben met, zooals

Dr. PIT aan het slot van het fragment van PAREAU's ¹⁾ studie zegt, een kunst van dilettanten, lieden dus die uit den aard der zaak gaarne hunne signatuur aanbrengen, omdat de meeste glazen, die zij versierden, een bijzondere bestemming hadden als geschenk of anderszins. Al naar mate van hunne ingenomenheid met hun werk, zullen zij dus signeeren of niet, en maar zelden dan eens signeeren en dan weer dat nalaten.

Met CHRISTOFFEL MEIJER staat het nog eenigszins anders. In het begin van zijn loopbaan voorzag hij blijkbaar door het glazenschrijven in zijn onderhoud. Hij kan dus toen wel glazen hebben afgeleverd die ongesigneerd waren: nml. als de koopers ongemerkte glazen wenschten, of als hij algemeen gangbare glazen (met Prinsewapens bijv.) bij grooter getal maakte. Maar — ook ter wille van bekendmaking van zijn kunst — het grootere, betere werk heeft hij zeker wel geteekend. De broosheid van het materiaal, niet altijd voorzichtig behandeld bij zoo menig feestelijk maal, — niet aan alle „mense festanti” ging het zoo gracielijk toe als aan die van HOOFT! — is oorzaak, dat er van hem al even weinig over is als van zijn kunstgenooten.

---

¹⁾ Zie Mr. A. PAREAU: „Nederlandsche Glasgraveurs en Glasetsers en hun werk” in het Jaarverslag van het Kon. Oudh. Genootschap, 1900.

